

Respons inte politisk påverkan: Judith Butler

Vår sårbarhet inför varandra och vårt beroende av varandra ger, enligt Judith Butler, förutsättningarna för politisk förändring. Hon kritiserar föreställningar om politik som en strategisk eller taktisk maktkamp. Jag visar här att hennes kritik också drabbar protester och massaktioner.

Även Mahatma Gandhi visar att sårbarhet är en förutsättning för motstånd och för hur samhällen fungerar. Men när protestgrupper i Europa och USA översatte Gandhis ickevåld och civil olydnad reducerades sårbarhet ofta till taktik eller tom ickevåldsretorik. I styrkedemonstrationer genom blockader och massaktioner togs sårbarheten ofta bort helt.

Protest kapar ickevåld

[Proteströrelsen](#) sökte i ickevåldet kraft snarare än sårbarhet. Civil olydnad tänktes få tyngd genom föreställningen om massa. Icke-våld kopplades därmed till massrörelse och massaktioner. Civil olydnad förvandlades till ett styrkemedel i en maktkamp med 'makten'. Dynamikerna som uppstår genom att göra sig sårbar inför motståndaren och inför varandra pressades undan från ickevåldet.

Istället för att öka osäkerheten och stärka vårt beroende av varandra sökte proteströrelsen tyngd i massaktionen. Civil olydnad skulle producera (mot)makt, civil olydnad skulle bli mäktigt – det skulle absolut inte öka osäkerheten, inte göra oss mer sårbara inför varandra.

Icke-våld är inte strategi

Judith Butlers teori om ickevåld ligger närmare Gandhi än mycket av det ickevåld som utvecklades i väst:

”Osäkerheten är inte effekten av en viss strategi, utan en generaliserad betingelse för vilken strategi som helst.”[1]

Istället för att föreställa sig att ickevåld är ett medel för en framtida politisk

förändring visar Judith Butler att ickevåld förändrar direkt, ickevåld är förändring. Denna förändring konstituerar dessutom möjligheten för nya förändringar. Precis som för Gandhi blir därmed mål och medel samma sak, och samtidigt något som går utöver sig själv, något som producerar förutsättningar för nya förändringar.

”Våld och icke-våld är inte bara strategier eller taktiker, utan de formar subjektet och blir dess konstitutiva möjligheter och, således, en pågående kamp.”[2]

Ickevåld är kroppsligt, fysiskt, kemiskt

Den mekaniska, linjära föreställningen hos proteströrelsen tänker sig att massaktioner skapar en opinionskraft som överförs av massmedia för att när den får tillräcklig tyngd till slut påverka regeringen. Protesten vänder sig därmed till regeringen, den utnämner regeringen till subjektet för förändring. Protesten tror sig därmed stå utanför regerandet. Protesten avsätter sig själv som ett regerande.

Butler bryter med linjära föreställning om politik och motstånd. Politik kan inte reduceras till orsak-verkan, medel-mål. Ickevåld är därmed inte en linjär påverkanskraft som pekar mot regeringen eller mot makthavarna.

Detta ska inte läsas som att Butlers politik bara skulle vara självskapande och introvert. Politik och ickevåld är att relatera sig, det är att ställa krav, att hävda. Ickevåld bygger genom civil olydnad nya sårbara och osäkra relationer. Ickevåld intervenerar i olika maktordningar. En kamp som bara ägnar sig åt sig själv producerar inte förändring.

Ickevåld är förändring

Butler menar att ickevåld materialiserar själva förändringen samtidigt som den ställer krav på ytterligare förändring. Ickevåld är förändring. Och ickevåld är krav på förändring. Jag skulle föreslå, vilket möjligtvis Butler håller med om, att detta sker i just den ordningen. Kraven på förändring kommer inte före förändringen. De politiska kraven materialiseras genom att ickevåld börjar producera politisk förändring.

Ickevåld förändrar inte främst genom massmedier. Ickevåld verkar genom alla

sinnen. Detta sker genom lukter, smaker och känsel, och genom bilder och ljudet av röster. Butler skapar alltså en materialism som, jag menar, skiljer sig radikalt från idealistiska föreställningar om politisk påverkan genom demonstrationer, massmedia och opinion.

”Med andra ord sker hävdandet ... genom sinnena, vilka delvis är formade genom olika former av media: den sociala organiseringen av ljud och röst, av bild och text, av känsel och lukt. Om den andres hävdande gentemot mig skall kunna nå mig, måste det medieras på något sätt, vilket innebär att själva vår kapacitet att respondera med icke-våld ... beror på de ramar som kringskar världen och framträdandets domän.”[3]

Ickevåld är alltså kroppslighet och materialitet, förkroppsligande och materialiserande. När Butler använder begreppet 'media' och 'medieras' får det en annan betydelse än information eller massmedia.

Respons snarare än politisk påverkan

En fälla vore att förstå ickevåldets materialitet som bara ett nytt effektivare sätt för politisk påverkan. Jag menar att Judith Butlers ickevåld ersätter föreställningen om politisk påverkan med begrepp som respons, materialisering och performativa handlingar (handlingar som faktiskt genomför).

Osäkerhet och sårbarhet ska alltså inte förstås som en ny säkerhet. Ickevåld innebär inte att om vi bara gör oss sårbara kan vi bli säkra på politisk förändring. Vår respons till varandra är oförutsägbara och bygger på komplexa omständigheter.

När vi hävdar saker genom civil olydnad ska vi alltså inte förstå detta som att vi påverkar motparten, och att regeringen är det egentliga subjektet, den som till slut ska förändra politiken.

Med Butlers ickevåld menar jag att vi kan lämna föreställningen om politisk påverkan genom aktioner. För att politisk förändring ska bli begriplig behöver vi överge föreställningar om linjära påverkanskedjor: aktion-massmedia-opinion-regering.

Den respons som uppstår mellan oss (mellan makter, ordningar, motståndare, allianser) är mer som [resonans](#), som att dansa med varandra, än en kausal

orsak-påverkans-kedja. Respons är ömsesidighet, respons är motstånd. Respons är vägran och följsamhet. Vår respons inför varandra är både medel och mål. Om protesten bygger på en mekanisk orsak-verkan föreställning om påverkan, bygger Judith Butler snarare på våra ömsesidiga relationer till varandra, på att vi är sociala varelser.

Per Herngren

2011-03-03, version 0.1.1

Detta är en av flera artiklar om Judith Butlers teori om ickevåld och sårbarhet.

Fotnoter

[1] Judith Butler, *Krigets ramar - När är livet sörjbart?*, Hägersten: Tankekraft förlag, 2009, s 166.

[2] Judith Butler, *Krigets ramar - När är livet sörjbart?*, Hägersten: Tankekraft förlag, 2009, s 153.

[3] Judith Butler, *Krigets ramar - När är livet sörjbart?*, Hägersten: Tankekraft förlag, 2009, s 165.